

Natuurbehoud in de Zweedse bosbouw

Is slechte winstgevendheid de grootste bedreiging?

Is slechte winstgevendheid aanstekelijk? Deze vraag stellen veel bosbouwers zichzelf. De vraag doet zich iedere keer voor als we rapporten ontvangen van bijvoorbeeld de Duitse overheids bosdiensten, waarin aangegeven wordt dat hun natuurbehoudsmaatregelen honderden DM per hectare per jaar mogen kosten. Enkele bosbouwers en politici van het vasteland van Europa lijken het excuus voor geringe winstgevendheid te citeren als een mantra: "Nutz, Schutz, Erholung" (oogst, bescherming, recreatie).

Als Duitse Greenpeace activisten eisen dat deze bosbouw dient als norm voor het Zweedse bos, jaagt dat bij de Zweedse bosbouwers de koude rillingen over de rug. Zij krousen hun wenkbrauwen bij de onnodige bescherming van reeds schoon water, goed onderhouden parkachtige bossen die door niemand bezocht worden, en beschermingsconstructies rondom mierenbulten die alleen door bieren zouden kunnen worden aangevallen. Om nog maar niet te spreken van een opgelegde bos-teelt die niet geschikt is voor het boreale klimaat. Of een bos met niets dan zaaghout-bomen terwijl meneer Jansen en mevrouw de Vries papier willen voor hun ochtendkrant. Wat Zweedse bosbouwers zich van de andere kant van hun leven niet kunnen voorstellen is, dat politici bereid zijn de rekening voor dit alles te presenteren.

Niet in een land met 23 miljoen hectare bos en 8 miljoen belastingbetalers.

De vrees voor overtrokken beperkingen voor het bosbeheer komt voor een groot gedeelte voort uit de wens om een winstgevend bosbedrijf te runnen. Maar Zweedse bosbouwers zijn ook bezorgd om het milieu. Verouderde bossen en grote reservaten brengen geen hout voort. Een afnemende aanvoer van hout is de echte angel in het milieudrama, naar de mening van de Zweden.

Lagere houtproductie en geringere winstgevendheid leidt tot minder brandstof van vernieuwbare hulpbronnen. Uitstoot afkomstig van fossiele brandstoffen neemt toe, hetgeen bijdraagt aan het broeikas effect. De uitkomsten zullen verwoestend zijn.

Bovendien verzaken de rijke lan-

den hun plicht ten opzichte van de armere landen als ze hun houtproductie laten verminderen. Miljarden mensen staan in de rij voor het privilege om toilet papier te kunnen gebruiken...

In de ogen van veel Zweedse bosbouwers zijn het broeikas effect, luchtverontreiniging en het wereldwijde tekort aan hout de grootste ecologische bedreigingen. Onrendabele bosbouw met een lage graad van activiteit wordt derhalve door hen gezien als de vierde bedreiging van het milieu.

Biologische diversiteit

De vijfde bedreiging van het milieu is natuurlijk het gevaar voor achteruitgang van de biologische diversiteit. Ook hiervoor is geringe winstgevendheid een gevaar. Ervaringen uit tijden van recessie laten duidelijk zien, dat de bereidheid om zorg te tonen

voor het milieu afneemt met de rentabiliteit.

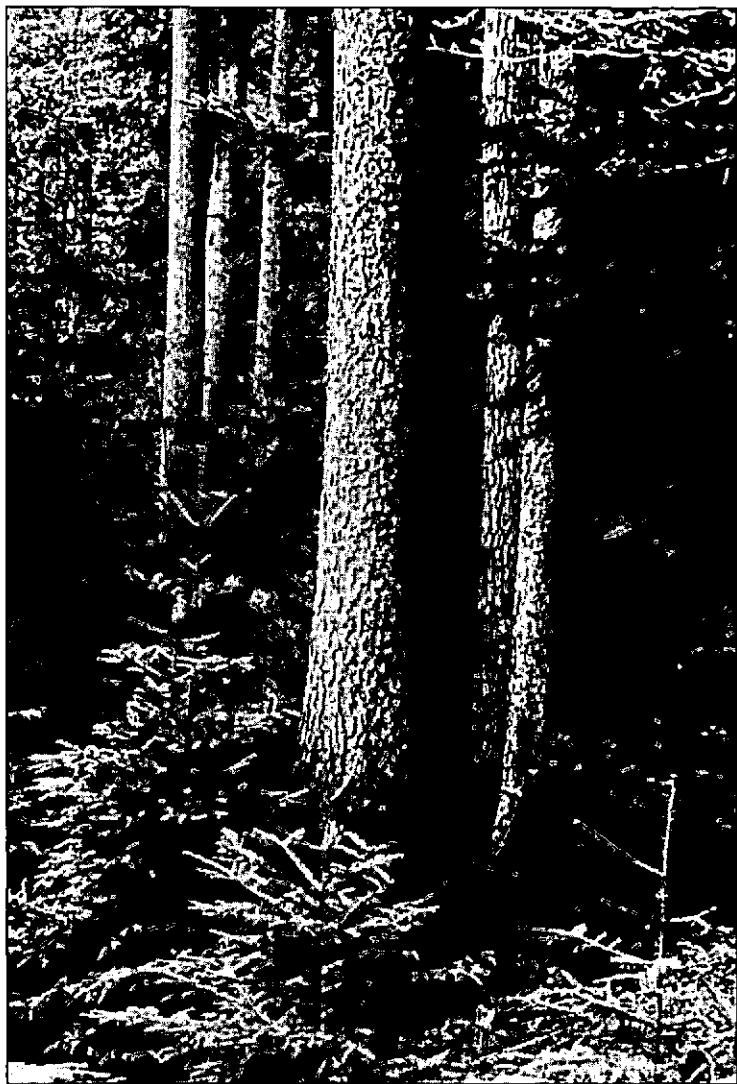
Maar Zweden is een gezegend land. We hebben nog steeds het meeste van wat God ons gaf. Een lage bevolkingsdruk tot ver in de negentiende eeuw heeft het bos behoord voor de aanslagen die op het vasteland van Europa zo duidelijk zijn. Bovendien was het hier geen duizenden jaren geleden dat het ijs wegsmolt in noordelijk Zweden. Veel soorten die er in slaagden om hun weg naar het noorden te vinden zijn wijd verbreid, verspreiden zich gemakkelijk en worden dus relatief weinig beïnvloed door oogstactiviteiten.

Veel soorten leiden echter wel degelijk van grote kaalslagen, het ontbreken van dood hout of te veel gebluste bosbranden.

De relatief korte tijd van menselijk invloed maakt het gemakkelijker om te achterhalen hoe het oorspronkelijke bos er uitgezien heeft. Bosbranden woeden daar ongecontroleerd. Een belangrijke maatregel om de biodiversiteit te behouden is derhalve het afbranden van delen van het bos om de juiste omstandigheden te scheppen voor soorten die afhankelijk zijn van periodieke branden. De zaden van de Hegge Ooievaarsbek (*Geranium bohemicum*) liggen begraven in de bodem en ze hebben hoge temperaturen nodig om te ontkiemen. Veel insecten leven van de fungi die leven op verbrand hout.

Een grotere natuurbehouds­zorg

De zorg voor natuurbehoud is aanzienlijk toegenomen sinds de jaren 70. Oogst-machinisten maken kleinere kaalslagen, vermijden gevoelige terreinen, solitaire bomen en bosschages, hoge afgebroken bomen, bomen op de

oevers van waterlopen enzovoorts. Een algemene schatting is, dat met natuurbehoud buiten de reservaten 10% van de hout­productie gemoeid is.

Het heeft echter tot in de 90-iger jaren geduurd voordat bosbouwers er achter kwamen dat planten en dieren meer nodig hebben dan een paar dode bomen in het bos of beperkte reservaten om in te leven. De verscheidenheid van soorten in de natuur heeft meer complexere behoeften. De grote ondernemingen in noord Zweden

zijn begonnen om hun activiteiten te plannen op landschapsschaal. In een landschap van bijvoorbeeld 20.000 ha is het mogelijk grootschalige structuren te scheppen, zoals de opbouw van een zeker aandeel van loofbomen, het sparen van een zeker deel van het volgroeide bos of het scheppen van niet onderbroken verbindingzones van gesloten bos. Een grote maatschappij probeert zijn houtoogst aan te passen aan de eigenschappen van het oorspronkelijke oer­land­schap. Op droge gronden wordt

het merendeel van het hout verwijderd bij de eindkap, maar een aantal bomen blijft staan, precies zo als na een ernstige bosbrand. Aan de andere kant zullen in een natuurlijk bos de soorten die de hitte van bosbranden en de droogte van het open terrein niet kunnen verdragen vanzelf al gedwongen zijn om zich terug te trekken in de moerassen. Daar kunnen dus slechts enkele bomen geveld worden.

Zuid Zweden

In zuid Zweden zijn de problemen anders van aard. Sommige soorten zijn de overblijfselen van het oude agrarische beheer of van een ander klimaat. Deze soorten hebben meer nodig dan ecologische bosbouw methoden. Zij vereisen de actieve instandhouding van de ouderwetse omstandigheden, maatregelen die meestal getroffen moeten worden door anderen dan bosbouwers.

Evenals in het noorden komen er

in het zuiden natuurlijk soorten voor die bedreigd worden door de oogstmethoden van de afgelopen decennia. Te weinig dood hout, te weinig oud bos, te weinig loofbomen. Nu we weten hoe de verschillende soorten getroffen worden moeten we de vergissingen uit het verleden goed maken.

Natuurlijk heeft de nieuwe natuurbehoudsaanpak gevolgen voor het bedrijfsleven. Vooral Ratelpopulier moet blijven staan bij de eindkap. Als gevolg daarvan overweegt de laatste fabriek die de klassieke Zweedse lucifer maakt om te verhuizen naar het oosten vanwege een tekort aan populierenhout.

In zuid Zweden overheerst het particuliere bosbezit, met bossen van gewoonlijk 25 tot 400 ha. Zij worden allen actief beheerd, maar allemaal verschillend, hetgeen leidt tot verschillen in de beschikbaarheid van habitats. Een recent onderzoek heeft aangetoond, dat kleine bouseigena-

ren op veel punten beter in staat zijn om kleinschalige natuurbehoudsmaatregelen te treffen dan grote ondernemingen, maar niet op alle punten. In het kleine bosbezit treft men onder andere meer loofbos aan, kleinschaligere vellingen en meer bomen die blijven staan bij de eindkap.

Tegenwoordig moeten alle groepen van bouseigenaren zich realiseren, dat succesvol natuurbehoud een goede marktstrategie is. Het succes van Södra met chloorvrij gebleekt papier was een les waarvan iedereen nu heeft geleerd.

In noord Zweden zijn er reservaten van honderdduizenden hectare. Maar veel bosbouwers stellen zich vooral tot doel om de biologische diversiteit te kunnen behouden in een landschap waarin actief geoogst wordt, zodat ze in staat zijn om wereldwijde milieu problemen het hoofd te bieden.

BERICHT

KNBV-activiteiten in '96

De data voor de voor- en najaarsvergadering van de KNBV zijn al bekend, evenals de datum van de jaarlijkse studieringdag:

- 19 april: Voorjaarsvergadering. Thema: gemengd bos en doelstellingen van de eigenaar/beheerder.
- 27 april: Studiering.
- 11 oktober: Najaarsvergadering.